

Yeşil İslami Finans ve Sürdürülebilir Kalkınma
Green Islamic Finance and Sustainable Development

Sabrina BEN YACOUB

Yüksek Lisans Öğrencisi., Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Ekonomisi ve Finansı Bölümü, fjoglu@sakarya.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Geliş 13 Haziran 2022

Düzeltilme Geliş 15 Ekim 2022

Kabul 17 Ekim 2022

Anahtar Kelimeler:

Yeşil İslam Ekonomisi, Yeşil İslami Finans, Sürdürülebilir Kalkınma

© 2022 PESA Tüm hakları saklıdır

ÖZET

Bu çalışmanın amacı sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında Yeşil İslami finansın değerini ve önemini vurgulamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, İslami ekonomi perspektifi ile sürdürülebilir kalkınma hedefleri arasındaki ilişki incelendikten sonra Yeşil İslami finansın bir tanımı Kuran ve Sünnet esas alınarak İslami ekonomik ve finansal sistemin ilkeleri çerçevesinde ortaya konulmaya çalışıldı. Ayrıca, sürdürülebilir finansman çözümleri arayışında İslami finansın klasik finansa göre duyarlılığı da gösterilmiştir.

Çalışma ile Yeşil İslami finansın, sürdürülebilir kalkınma bakımından önemli mali, sosyal ve çevresel faydalar sağlayabilecek nitelik taşıdığı görülmüştür.

ARTICLE INFO

Article History:

Received 13 June 2022

Received in revised form 15

October 2022

Accepted 17 October 2022

Keywords:

Green Islamic Economy, Green Islamic Finance, Sustainable Development

© 2022 PESA All rights reserved

ABSTRACT

The purpose of this paper is to emphasize the value and importance of green Islamic finance in achieving sustainable development. In this context, the relationship between Islamic economics perspective and sustainable development goals is examined.

A definition of green Islamic finance has been tried to be put forward within the framework of the principles of the Islamic economic and financial system based on the Qur'an and the Sunnah. In addition, the sensitivity of Islamic finance to classical finance in the search for sustainable finance solutions has also been demonstrated.

In this study, it has been showed that green Islamic finance can provide significant financial, social and environmental benefits in terms of sustainable development.

GİRİŞ

Son yıllarda artan yoksulluk, engellilik ve peş peşe yaşanan ekonomik krizlere ek olarak pandeminin etkisiyle birlikte ülkeler genel olarak çoğu alanda sürdürülebilir kalkınma projelerine yatırım yapamaz hale geldi. Çünkü herhangi sosyal ve çevresel yatırımlar, bu dönemde ikincil yatırımlar olarak görüldü. Bu nedenle, klasik ekonominin finansman formülleri için önerdiğinden farklı finansman araçları ile yatırımcıların dikkatini çekecek şekilde sürdürülebilir kalkınma projelerini benimseyecek ve bu projelere yatırımı teşvik edebilecek bir alternatif bulmak gerekli hale gelmiştir.

Bu nedenle yeşil yatırımın önemini, yeşil İslami finansın ortaya çıkışını ve bunların sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisini son yıllarda tartışılmaya başlanmıştır. Bu dönemde gündeme gelen önemli konulardan biri olan yeşil İslami finans yoluyla sürdürülebilir kalkınmanın son yıllarda tartışılmaya başlanmıştır. Bu nedenle, çalışma konusu Yeşil İslami ekonomi ve finansın tanımını; sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi açısından inceleyecektir. Bu makale, yeşil İslami finansın sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasındaki rolü ve etkisine ilişkin araştırmaya bir giriş olarak değerlendirilebilir. Çalışmada probleme cevap verebilmek için bu çalışmada teorik bir yaklaşım kullanıldı. Bu, tümevarımsal bir yaklaşımdır. Bu çerçevede çeşitli kaynaklara bakılmış ve yeşil İslami finansın sürdürülebilir kalkınmadaki çeşitli alanlarındaki etkileri incelenmiştir.

Bu çalışmada öncelikle Yeşil İslami finans, kavramı ve önemi, daha sonra sürdürülebilir kalkınmaya özen göstermede İslami ekonomik ve finansal sistemin üstünlüğü ve son olarak sürdürülebilir kalkınma, boyutları ve yeşil İslami finansla ilişkisi ele alınmıştır.

Yeşil finanstan ancak inovasyonun önünü açan yeşil bir ekonomi üzerinden bahsedebiliriz. Birleşmiş Milletler Çevre Programına göre yeşil ekonomiyi şu şekilde tanımlanır:

"Çevresel riskleri ve ekolojik kaynak kirliliğini önemli ölçüde azaltırken, insan refahı ve sosyal eşitlikte bir iyileşme ile sonuçlanan bir ekonomi, ve karbon salınımını azaltan, kaynak kullanım verimliliğini artıran ve her yaş grubunu barındıran ekonomi olan yeşil ekonomiye en basit haliyle bakabiliriz"¹.

Bu şekilde Yeşil ekonomiye geçiş, çevreye zarar vermeyen yeşil sektörlerle güvenmek demektir. Çevresel yenilikler geliştirmek ve yeni pazarlar yaratmak demektir, yeşil ekonominin çalıştığı yer: Ekonomik hususlar, sosyal adalet ve doğal kaynakların sömürmek için korunması sürdürülebilir, yani zorluklarla yüzleşmek için önemli bir araç olarak kabul edilir.

1.Yeşil İslami Finans, Kavramı ve Önemi:

İslami ekonomik sistem, 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki küresel mali krizden sonra dünya çapında daha çok duyulmaya başlandı. Kapsayıcı olması, ahlaki ve sosyal boyutları nedeniyle ve krize neden olan faize dayalı sistemin dışında çalışmayı kabul etmesi nedeniyle batılı ülkeler tarafından İslam ekonomisine ilgi arttı.

Hatta resmi Vatikan gazetesi "*Osservator Romano*" da "*İslami finansın etik ilkelerinin bankaları müşterilerine eskisinden daha etkili bir şekilde yaklaştırabildiği ve bankaların beklenen gerçek ruha sahip olmalarını sağladığı belirtildi.*"²

¹Kasim, A. F. (2009). Masader Al-Taka ve Talavuth Al-Bia' (Energy sources and environmental pollution). Gulf Views Magazine, 57, 3.

² Al-jarida Al-Ektisadia (Economic Magazine), Issue No. 5626, issued on 07/03/2009, from the website: <http://aleqt.com> on 11/03/2016

1.1. Yeşil İslami Finans kavramı:

İslami finans şu şekilde tanımlanır: "Sahibinden menfaat sağlamak amacıyla bir serveti, onu yöneten ve şeriat hükümlerinin izin verdiği bir getiri karşılığında tasarrufta bulunan başka bir kişiye aynı veya nakit olarak sunmak." (Kahf, 2004)

Bir başka tanım, "Bir gerçek veya tüzel kişinin, başka bir gerçek veya tüzel kişiye, ya bağış (sübvansiyon ve yardım) olarak ya da iki taraf arasında kar elde etmek amacıyla yatırım yapmak üzere bir iş birliği yolu olarak fon sağlamasıdır. Her birinin çalışmasının niteliğine ve sermayeye ve idari ve yatırım kararlarına katkısının boyutuna göre önceden kararlaştırılan bir yüzde esasına göre aralarında bölünür" (Al-Sartavi, 1999: 97).

Finansal sektörü gerçek ekonomiye bağladığı ve risk paylaşımını, ortaklık tarzı finansmanı ve sosyal sorumluluğu teşvik ettiği için etik, kapsayıcı ve sosyal açıdan sorumlu bir finans biçimi olarak kabul edilen İslami finans, dünya çapında kalkınmayı finanse etmek için etkili bir araç olarak ortaya çıkmıştır (Asutay, 2013: 55-63).

Genel olarak, İslami finans, İslam Şeriatının ilke ve hükümlerine uygun belirli bir finansal faaliyete yapılan finansal yatırımdır, bu nedenle yasal ve şeri olarak izin verilen bir amaca dayalı olmalıdır. İslami finans uygulaması, Her türlü tefecilik ve onun yol açtığı sorunları içermediği gibi, hiçbirini ihlal etmeden tüm bireylerin çıkarlarını sağlayan sorumlu, şeri ve sosyal bir yatırımdır. Bu uygulamada finansman sağlayan için de finansmandan yararlanan için de, faiz söz konusu değildir, insanların parası haksız yollarla ele geçirilmez. Ayrıca İslami finans, İslam ekonomisi ve finansı ilkelerinin sunduğu hukuk güvenliği ve adaletine tabidir.

Kur'an-ı Kerim'de: Allah diyor ki:

(وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْخِلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ) البقرة: 188

(Mallarınızı aranızda haksızlıkla yemeyin. Bile bile, günaha saparak, insanların mallarından bir kısmını yemeniz için onun bir parçasını yetkililere aktarmayın) Bakara: 188)

(وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا) البقرة: 275

(Hâlbuki Allah alım satımı helâl, faizi ise haram kılmıştır) Bakara: 275

Bu nedenle İslami finans uygulamaları çalışan erkesin İslami ahlaka sahip olması ve işlemlerin yasal düzenlemelerine ve içtihatlarına aşına olması gerekir. İslami finansı klasik finanstan ayıran şey budur, çünkü bir dizi kural ve etik ilke tarafından yönetilir, bu da onu her iki tarafın haklarını korumaya hevesli etik finans yapar. İslami finans kavramına "yeşil" kelimesinin eklenmesi, İslami finansın doğasında temel olarak garanti edildiğinden yeni bir ekleme değildir. Bu klasik iktisadın tamamen zıttıdır. Çünkü klasik iktisat, İtalyan düşünür Niccolo Machiavelli 'nin sözüne "Amaç aracı meşrulaştırır " İngilizce olarak " Ends justify means" bağlıdır. Bu yöntem sadece bir tarafın menfaatine işlese ve karşı tarafa maddi ve manevi zarar verse bile geçerlidir.

Bu alanda "Yeşil" kelimesi çoğunlukla, "Etik" anlamında kullanıldığından³, İslami finasta bir yönüyle etik finans olduğundan ve topluma saygısı, çevre dostu olması ve onu korumaya teşvik etmesi nedeniyle adında yeşil yer almasa da yeşil niteliği taşıdığı açıktır⁴. Avantajlarından biri, yeşil projelere yatırım yapmak için geleneksel sektörden, İslami sektörü geniş bir yatırımcı tabanını çekebilmesidir. Çünkü İslami Finans sosyal ve çevresel

³ Al-Roubaie, A., & Sarea, A. (2019). Green Investment and Sustainable Development: The Case of Islamic Finance. Journal of Islamic Business and Management, 9(1), 14-24. Retrieved from <https://jibm.org/table-of-contents/volume9-issue1/article1/>

⁴ Asutay, M. (2013). Islamic Moral Economy as a Foundation of Islamic Finance. (V. Cattelan, Ed.) Islamic Finance in Europe: Towards a Plural Financial Systems, pp.: 93-113.

kalkınmanın yanı sıra finansal gelişmeye (kâra) önem veren finansmandır. Onu, kârın bir tarafla sınırlı olduğu ve diğer tarafı sömürerek sınırlandırıldığı klasik finansmandan ayıran şey budur. Ayrıca fonların sadece yeşil projelerde kullanılması için yatırımcılara gönderdikleri tavsiye ve talimatlarla sürdürülebilir kalkınmayı sağlayan projelere fon yönlendirmede tercih edilirler. Altyapı projeleri ve gelişmekte olan ekonomiler için gerekli tüm fonları sağlayan İslami finans piyasası ışığında sürdürülebilir kalkınma için gerekli koşulların çoğunun doğrulanmasını sağlar.

Böylece, daha önceki çalışmaların neredeyse tamamında eksik olan yeşil İslami ekonomi kavramına ulaştığımız gibi, şimdi yeşil İslami finans kavramına da ulaşabilir. Çevre, iklim değişikliklerinin kontrolüne saygı duymanın yanında, yasaklama ve izin verme biçimlerinde İslam Şeriatının hüküm ve kontrollerine uyan her finansman İslami finansı demektir. Altyapı projelerinin finansmanının yanı sıra, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması ışığında yenilenebilir enerji ve ani iklim değişikliklerine karşı mevcut tüm projeler de bu kapsamdadır. Yani her finansman ve yatırım, yukarıda sayılan tüm şartları sağlıyor ise Yeşil İslami finansman ve yatırımı sayılır.

1.2. Yeşil İslami Finansın Önemi

İslam, toplumun tüm meselelerini ve hayatın her alanını kapsayan kapsamlı bir dindir. Dolayısıyla İslam'ın çevreye ve paraya olan ilgisi, onun iyi bir şekilde kullanılması ve dağıtılması, önemsedığı zaruretler arasında yer almıştır. Bunun için açık kurallar koymuştur.

Bu, Yüce Allah'ın Kutsal Kitabında söylediklerine dayanmaktadır:

(مَا فَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ) الأنعام: 38

(Biz kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık.) En'âm : 38

Bu sistemi oluşturan tüm temel kavramlar, ahlak ve İslami meşruiyet ile bağlantılıdır. O yüzden, İslam, ekonomik sistem ve finans, etik, sosyal vb konularda temel düzenlemeler yapmış, serbest piyasayı belli ölçülerde kabul etmekle birlikte her şeyi kendi haline bırakmamıştır.

Bu, Adam Smith'in ünlü Fransız sözü " Laissez faire ,laissez passer " ile çelişiyor. Bu deyim Türkçe anlamı şudur: " Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler ",serbest piyasanın özünü oluşturan bir tabirdir. Bu ifadenin anlamlarından biri, kapsamı ne olursa olsun serbest piyasayı ve çalışmayı teşvik etmektir. Yani bu iş haram içerse veya katılanlardan birine zarar verse de caizdir. Bu, elbette, İslam şeriatına ve İslam ekonomisi ve finansı ilkelerine aykırıdır.

Buradan hareketle Yeşil İslam Ekonomi ve Finans kavramları için en önemlilerini şu şekilde belirleyebiliriz:

1.2.1. İslam'da Malın Tanımı ve Önemi

Prof.Dr.Refik Yunus El-Mısıri (1989a: 50-54) ' ya göre , mal : "Sahip olunan eşya anlamındadır . Yani mülkün mahallidir." Sözlükte ise insanın sahip olduğu her şey anlamındadır. Yine sözlükte, mülk edinilmeyen şeye mal denilmez: yani ormandaki ağaç, sudaki balık ve havadaki kuş gibi...

Hanefiler, malı "İnsan tabiatının kendisine eğilim gösterdiği, bağışladığı, insanlardan sakındığı şey", "İhtiyaç zamanında kullanılmak üzere biriktirilebilir"⁵, "Darlık ve zaruret hâllerinde kullanılabilir." diye tanımlar.

Fukahanın Cumhur'una göre mal ise: kavram olarak daha geniş bir anlama sahiptir: " Mal, mübah bir faydanın elde edilmesini mümkün olan her şey. " Yani o, yararlanmaya müsaittir. Bu ister aynı bir mal olur, bir fayda, bir borç veya bir hak olabilir. Mal türlerini şu şekilde tanımlamıştır: Nakit mal, likit mal, borçlar, faydalar ve haklar.

⁵İbn Abidin Haşiyesi 5/5,4/501 .

Malın parasal niteliğine gelince, İmam Tahir İbn Aşur şöyle der: "Şeriatın gözünde para küçümsenemeyecek bir servettir. Paranın bu özelliği, beş şeyin birleşiminde bulunur: biriktirebilme, arzulanmak, pazarlık edilebilme, değer belirleme ve son olarak edinim⁶ . "

Aynı zamanda , Prof.Dr.Refik Yunus El-Mısıri (1989a: 50-54) ' ya göre: " İslam bizi malı çalıştırmaya ve borç tutmamaya yönlendirir ,toprağı atıl bırakmamızı ve ticari ihtikar edip saklamamızı , emrederken nakit parayı istif etmemizi men eder . "

Özetle, kazanılan para olarak değerli şeylere sahip olabileceğiniz para ile İslam'da sahip olmadığımız mevcut doğal kaynaklar arasında fark vardır. Güneşin ısı ve enerjisi, hava ve rüzgâr enerjisi, genel olarak su gibi sahip olunamayan paralar kamu malıdır. Sahip olamayacağımız ve çaba veya çalışma yoluyla elde edilmeyen her şey, özel olarak sahip olunamaz, çünkü iyi kullanılması, yönetilmesi ve adil bir şekilde dağıtılması gereken kamu malıdır. Her zaman ahlaki yönüne bağlayarak, mesela İslam'ın yasakladığı alanlara yatırım yapmak ve onu istismar etmek caiz değildir. Bu bizi ikinci önemli tanıma, yani emek ya da çalışma ve İslam'daki değerine götürür.

1.2.2. İslam'da Emegın Tanımı ve Önemi:

Öncelikle, İslami finans alanında çalışmak veya emek vermek büyük önem taşımaktadır. Çünkü bir kişi tarafından yapılan her finansal veya yatırım çabası, bir şekilde ondan sorumludur. İslam'da çalışmak ibadet olarak kabul edilir ve birey bundan sorumlu tutulur ve önce Allah'a, sonra topluma karşı sorumludur. Yani istediği gibi ve sevdiği işlerde çalışması mümkün değildir. Davranışları, toplumuna zarar vermeme hakkını garanti eden İslam hukukuna uygun olmalıdır. Mutlak özgürlük içinde hareket etmez ve onun özgürlüğü başkalarının özgürlüklerini aştığında sona erer. Fransız düşünür "Montesquieu"ya atfedilen ünlü sözde belirtildiği gibi, şöyle demiştir: "Başkalarının özgürlüğü başladığında senin özgürlüğün biter ". Bazıları da bu düşünürün ana sözünün "Özgürlük yasanın izin verdiği şeydir" olduğunu söylüyor. Aralarında doğru olan ne olursa olsun, bu iki ifade insan özgürlüğünün her zaman sınırları olduğunu ve bunun iş ve çalışma da dâhil olmak üzere tüm meselelerinde olduğunu teyit eder. Yani bir kişinin yaptığı, başkalarının özgürlüğünü aşan her eylemin kabul edilemez olduğunu iddia eder.

Ancak Cenab-ı Hak, meseleyi hiçbir zaman izafiyete bırakmamıştır. Çalışmaya teşvik eden pek çok ayet ve hadis vardır. Allah Teâlâ buyuruyor:

(وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ اِلَىٰ عَالَمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ)التوبة: 105

(De ki: "Durmadan bir şeyler yapın; yaptıklarınızı Allah da peygamberi de müminler de görecektir. Sonunda, gizliyi de açığı da bilen huzuruna çıkarılacaksınız ve O size yapmış olduklarınızı haber verecektir.") Tevbe :105

Siz çalışınız sonucunu Allah, Resulü ve müminler her şey görecektir.

(هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُور) الملك : 15

(Göktekinin sizi yerin dibine batırmayacağından emin misiniz? Bide bakarsınız yeryüzü alt üst olmuş!) Mülk :15

(فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) الجمعة: 10

(Ey iman edenler! Cuma günü namaz için çağrı yapıldığında Allah'ı anmaya koşun ve alışverişi bırakın. Bilerseniz, bu sizin için çok hayırlıdır.) Cuma :10

Bu konuda Resulallah (sav) şöyle buyurur : " kişi kendi elinin emeginden daha hayırlı bir yemek yememiştir. Allah'ın Peygamberi Davud (as) kendi el emeği ile geçinirdi. " (Buhari)

⁶ Ben-Ashour, M. T. (1988). Makased Al-Şaria Al-İslamiya (The Purposes of Islamic Sharia), Volume 3, The Tunisian House for Distribution, Tunis, p.:171

Kimileri bu hadisten el ile çalışmayı ve el sanatlarına davet anlamını çıkarmaktadır. Dolayısıyla İslam hukuku ilkelerine dayalı, toplum üyelerine ve doğaya saygılı, onlara zarar vermeden yapılan her türlü çalışma geniş anlamda ibadet sayılır. Bu anlayış, insanları çalışmaya ve üretmeye sevk ve teşvik eder. Tembelleğe karşı İslam faydalı ilim ve çalışmaya davet eder. Bu çalışma, emek ve çaba kavramı bu anlamda İslam iktisadında ve finansında bulunabilir. Açıkçası, başkasına yararı dokunan çalışma-emek, faydası sadece kendisine olan emekten daha faziletlidir. Çünkü emek ve çalışma önemli bir esastır. Hatta tabiata, çevreye hiç bir şekilde zarar vermemek, makul bir şekilde kullanıp tüketmek, iyi bir şekilde paylaşıp dağıtmak çok önemlidir ve bütün bunlar sadece İslam ekonomisi ve finansı açısından anlamlıdır.

İbni Haldun şöyle der⁷: "*Bilmiş ol ki kazanç elde etmek, kar elde etmek ve kar temin etmeyi amaçlamakla mümkün olur. Rızık temini için çalışmak ve emek sarfetmek gerekir. Bilmiş ol ki insanın elde edeceği fayda ve mallardan edineceği kar, bu mallar sanayi malı ise kendisinden temin edilen fayda çalışmasının değeri olur. Çünkü burada sadece çalışma-emek vardır. Bu ise değerden küçük veya büyük bir hisse sağlar.*"

Emek ve çalışma İslami anlayışta çok değerlidir ve islam bu hususta önemli uyarı ve teşvikler yapmaktadır. Rasulallah (sav) şöyle der⁸ : "*Her kul , ömrünü nerede geçirdiğinden ilmi ile ne işlediğinden , malını nereden kazanıp nereye harcadığından ve bedenini nerede çürüttüğünden sorulmadıkça kıyamet günü serbest bırakılmaz .*" (Tirmizi Süneninde Kıyametin sıfatı kitabında rivayet etti ve bu Sahihtir dedi.)

1.2.3. İslam'da Mülkiyet Kavramı:

Tanım olarak, mülkiyet kelimesi Arapçada bir şey içermek, bir nesneye sahip olmak ve onda tasarruf etme (kullanma) yetisi anlamlarına gelmektedir.

İslam' da 'Mutlak' mülkiyet sadece Allah' ın mülkiyetidir. İnsanın mülkiyeti ise 'sınırlıdır' , yani sorumlulukları ve sınırları vardır. (El-Mısrı ,1989: 55-59)

(وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) آل عمران : 189

(Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'ındır. Allah'ın her şeye gücü yeter.) Âl-i İmrân :189

Dolayısıyla İslam'da mülkiyet, diğer ekonomik sistemlerden farklıdır. Mutlak olarak, yalnızca Allah'a aittir ve insan, toplumdaki diğerlerinin kaynakları için ihtiyaçlarını dikkate alarak, yaşamında yararlandığı ve kendisine yettiği şeyleri kullanmada onun halefidir.

Mülkiyet tek başına tasarruf yetisi diye tanımlanmaz. Mülkiyet, sahibine aynı anda hem kullanma hem de elden çıkarma hakkı verir. Bazen insan malik olur ama tasarrufta bulunmaz veya bunun tersi olan tasarruf yetisi olup sahiplik yetisi olmaz (vekil gibi). Bunlar, çifte mülkiyete sahip olduğu için İslami finans sisteminde mülkiyetin özellikleridir: bir yanda bireysel mülkiyet ve diğer yanda kolektif mülkiyet. Bireysel mülkiyet ile kolektif mülkiyet arasında, İslam hukukunun ölçüleri çerçevesinde bir denge kurulmalıdır, böylece bireysel çıkar ile kolektif çıkar arasında herhangi bir zarar oluşmaz.

Özel mülkiyete gelince, bu tür mülkiyet fertlere ait olup kontrol etme ve yararlanma hakkına sahiptir. İslam'da her çalışmanın neticesinde mülk edinme hakkı olduğuna göre, tabii olarak özel mülkiyet de vardır. Yani eğer özel mülkiyete cevaz olmazsa aynı zamanda emek sahibinin emeği sonucu kendi ve bakmakla yükümlü bulduklarının ihtiyacından fazlasını mülkiyetinde bulundurması da caiz olmayacaktır. (El-Mısrı ,1989: 55-59)

Bu nedenle, bu İslami sistem bireysel mülkiyeti korur, dolayısıyla her birey, ortak çıkara ve çevreye hiçbir zarar verilmemesi koşuluyla, arazi, şirket veya benzerlerine sahip olma hakkına sahiptir.

⁷İbenHaldun ,MUKADDİME : 2/S: 907-908

⁸Sünen-i Tirmizi , 4/612.

(لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا لِلرِّجَالِ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا لِلنِّسَاءِ) النساء : 32

(Erkeklerin de kazandıklarından nasipleri var, kadınların da kazandıklarından nasipleri var.) Nisâ :32

1.2.4. İslam'da Ekonomik Özgürlük Kavramı

Öncelikle şunu bilmeliyiz ki, İslam iktisadı ve finansı ile uğraşmanın temel ilkesi, bunu yasaklayan bir metin olmadıkça, caizlik ve özgürlüktür. Bu nedenle kişi, İslam hukukuna aykırı olmadığı sürece, istediği herhangi bir faaliyette bulunma hakkına sahiptir.⁹

Müslüman, üretim, çalışma ve mülk edinmede tamamen özgürdür. Fakat Onun özgürlüğü başkalarının özgürlüğü başladığı noktada onunki biter.¹⁰

Dolayısıyla, başkalarının hürriyetine veya İslam şeriatının esaslarına aykırı olan ve/veya çevreye zarar veren ve bozan her türlü eylem, özgürlüğün sınırınıdır. Dolayısıyla İslami ekonomik sistemde ölçülü ekonomik özgürlükten bahsediyoruz. Bu özgürlük, bireyin kendi çıkarına ve toplumun çıkarına uygun olarak, İslam'ın helal ve haram hükümlerini dikkate alarak ve mevcut servetin uygun şekilde kullanılmasıyla çerçevelenmiş bir özgürlüktür.

Bahsedilenlerin bir özeti olarak, İslam ekonomisinde özgürlük, aşağıdakiler de dahil olmak üzere kısıtlamalara tabidir:¹¹

- İktisadi faaliyet meşru, helal ve haram ilkelerine ve etik değerlere uygun olmalıdır.
- Devlete kamu çıkarlarını korumak için müdahale etme hakkının verilmesi ve İslam öğretileriyle bağdaşmayan ekonomik faaliyetlerinde bireylerin özgürlüğünü sınırlayarak onu korumak amaçlanır.
- Müslümanı, başkalarının menfaatlerine ve dolayısıyla bir bütün olarak toplumun menfaatine dikkat edecek şekilde eğiterek, başkalarına zarar veren her türlü davranışı durdurur.

2. Sürdürülebilir Kalkınmaya Özen Göstermede İslami Ekonomik ve Finansal Sistemin Önceliği

İslam her zaman hayatın her alanını kapsayıcı olmuştur, dolayısıyla bu dinin toplum ve çevre hayatına nüfuz eden her şeye olan ilgisinden artık şüphemiz yoktur, bu nedenle İslam sosyal sorumluluk kavramını teşvik eder. Bu ilkedan, çevreye duyulan ilgi, toplumun yaşam standardını yükseltmeye yönelik ilginin bir parçasıdır. Böylece İslam, insanları zarar görmekten korumak için bireysel özgürlük ve mülk sahibi olma hakkına sınırlar koyar ve onları korumak ve zenginleştirmek için çaba göstermeye teşvik eder.

Dolayısıyla Cenab-ı Hak, insanı yolsuzluk noktasına kadar serbest bırakmamış, aksine onu iyi davranmaya sevk eden hükümler ve amaçlarla bağlı kılmıştır.

(هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ نَلُولاَ فَأَمْسُوا فِي مَنَاقِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَاللَّيْلُ النَّشُورُ) الملك : 15

(Yeryüzünü sizin için kullanışlı hale getiren O'dur. Üzerinde dolaşın ve Allah'ın rızkından yiyecek için; (ama unutmayın ki) dönüş yalnız Allah'adır) Mülk : 15

Bu ayet, İslami ekonomik faaliyet çarkının bir özeti. Çünkü İslam ekonomisinin asıl amacı olan dünya ve ahiret refahı olan ana hedefimize ulaşana kadar çalışmayı, üretkenliği, toprak mücadelesini ve ardından tüketim ve yeniden dağıtımını teşvik eder.

⁹ Abu Hamad, R. S. (2006). Al-khoutout Al-kubra fi Al-İktisad Al-İslami (The Great Lines in Islamic Economics), Dar Majdalawi, Jordan, p.:40

¹⁰Al-Masri, R. Y. (2010). Usul Al-İktisad Al-İslami (The Origins of Islamic Economics (Book)), Islamic Economics Research Center, King Abdul Aziz University, Jeddah, Dar Al-Qalam, Damascus, fifth edition, s:37

¹¹ l-Tariqi,A. B. A. M. (2009). Al-İktisad Al-İslami Usus ve Mabade' ve Ahdaf (Islamic Economics, Foundations, Principles and Objectives), Riyadh, Edition 11, pp. : 27-29

İslami finans ve ekonomiyi diğer pozitivist olanlardan ayıran şey, üç önemli boyutu içerir: ideolojik boyut, kâr ve zarar paylaşımı ilkesine dayalı bir boyut ve sosyal ve etik boyut. Hiçbir boyutu diğerinden daha az önemli değildir ve üç boyut bir araya gelmedikçe İslam ekonomisi ve finansı hakkında konuşamayız. Bu, İslam ekonomisini ve finansını kalkınma kavramına ve amaçlarına daha yakın hale getirir ve bunları benimseyip projelerini finanse edebilir. İslam Şeriatı Kuran ve Sünnet yoluyla doğal kaynakları korumayı, okyanus ve çevrenin temizliğini benimser ve insanı Allah'ın yeryüzünde halifesi olmaya ve yeryüzünde çalışmaya teşvik eder.

(ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ) يونس: 14

(Nasıl davranacağınızı görelim diye yeryüzünde sizi, onlardan sonra yerlerine getirdik.) Yunus:14

(مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِمَّنْ دُونِكَ لَهُ أَجْرٌ وَأَنْتُمْ مُؤْمِنُونَ فَلْيُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلْيُخْرِجْ لَهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) النحل: 97

(Erkek olsun kadın olsun, kim inanmış bir insan olarak dünya ve âhirete yararlı işler yaparsa kesinlikle ona güzel bir hayat yaşatacağız ve böylelerinin ecirlerini de muhakkak surette yapmış olduklarının daha güzeliyle vereceğiz) Nahl:97

Bu ayetlerin sürdürülebilir kalkınma perspektifinde toprağı ıslah etmeye, zenginliği iyi kullanmaya ve sürdürülebilirlik için çalışmaya teşvik etmeye işaret ettiği söylenebilir.

Cenab-ı Hak yeryüzünün imarında güzel ahlaka sahip olmanın, onu bozmamanın ve kaynaklarını sömürmemenin önemini vurgulayarak şöyle buyurmuştur:

(وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ) الاعراف: 56

(İslah edilmesinden sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın.) A'râf :56

(وَلَا تَتَّبِعِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ) القصص: 77

(Ülkede bozgunculuk çıkarmaya kalkışma. Çünkü Allah bozguncuları sevmez!) kasas :77

Bütün bu ayetler, İslami perspektifte ve özellikle İslam ekonomisinde kalkınmanın öneminin bir göstergesidir, sürekliliğin, ekolojik ve ekonomik dengenin bir arada, dağıtımda adaletin ve sosyal dayanışmanın önemini vurgulamaktadır. İslam ekonomisinin ışığında, temel amaç, ekonomik kalkınmayı insan ahlakı ile birleştirmek, böylece taraflar arasında ihlallerin olmaması, yeteneklerinin ve kazanımlarının istismar edilmemesi, hiçbir grubun refahını diğerinin pahasına elde edilmemesi sağlanmaya çalışılır. Ve bu ilkeler üretim, dağıtım ve tüketimin tüm ekonomik aşamalarında kendini gösterir, bu nedenle sınıflar arasında büyük bir eşitsizlik yoktur ve aralarında örneğin sadaka ve zekatın yasallaştırılması açısından, toplum arasında fırsat eşitliği gibi tamamlayıcı bir ilişki empoze edilir.

Yukarıdakilerin bir özeti olarak, İslam ekonomisinin sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi, derinliği İslam dininden kaynaklanan bir ilişkidir. "Sürdürülebilir kalkınma" teriminin modernliği, İslam ekonomisinin kavramı, boyutları ve hedefleri üzerindeki etkisini sorgulamaz. Temel olarak İslami düzenlemeler; insan yaşamının sürekliliğini düzenlemek ve yaşamın temellerini sömürü olmadan, üretim ve tüketim dağıtımını kontrol etmek içindir.

İslam düşüncesinde sürdürülebilir kalkınma kavramını özetleyen, bireyin ahlaki, kültürel ve sosyal gelişme hakkı da dahil olmak üzere toplumun mevcut ve gelecekteki gereksinimlerini, maddi veya manevi sağlamayı amaçlamaktadır. Bu boyut, İslam düşüncesinde sürdürülebilir kalkınma ile klasik düşüncede sürdürülebilir kalkınma arasındaki farkın bir kaynağı olarak kabul edilir.¹²

Özet olarak ,yeşil İslami finans ile sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişki şeriata tabidir. İslami Şeriat, çevre dostu yeşil projeler için gerekli finansman yöntemlerini geliştirmek için

¹²Al-Fiqi, M. A. Q. (2007). Rakaez Al-Tanmia Al-Mustadama ve Himayatu Al-Bia' fi Al-Sunna Al-Nabaviye (Pillars of Sustainable Development and Environmental Protection in the Prophet's Sunnah), The Third International Scientific Symposium on the Noble Hadith on: Civilizational Values in the Prophet's Sunnah, College of Islamic and Arabic Studies in Dubai.

çalışan İslami finans mühendisliğinin motorudur. İslami finans bu şekilde sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için çalışmaktadır.

3. Sürdürülebilir Kalkınma, Boyutları ve Yeşil İslami Finansla İlişkisi

3.1 Sürdürülebilir Kalkınma Tanımı ve Boyutları

Sürdürülebilir kalkınmanın araştırmalarda geniş yer kapladığı ve çağın konusu olduğu kuşkusuzdur, ancak başarılı olduğu takdirde toplum ve ekonomi üzerindeki olumlu getirileri nedeniyle her zaman için geçerli bir hedeftir. Dünyanın maruz kaldığı, barışımı ve sürekliliğini tehdit eden çevresel zararların yanı sıra, genel olarak sürdürülebilirlik kavramına da dikkat edilmesi gerekli hale gelmiştir.

Yaşam, ekonomik ve iklim koşullarının değişmesi, çağların ve teknolojik tekniklerin gelişmesiyle birlikte kalkınma kavramı da bunlara duyulan ihtiyacın boyutu da değişmiştir. Bu nedenle zamanın gelişimi ile kalıcı ve gelişen bir kavram olarak kabul edilmektedir. İlk olarak 1987 yılında *Bruntland Harlen Gro* tarafından "*Ortak Geleceğimiz*" başlıklı bir raporda tanımlandığı gibi, içinde bu terimin önemine değinmiş ve bunu, gelecek nesillerin bunu başarıya kabiliyetini azaltmadan, toplumsal ihtiyaçları yükselten ve hizmetlerin mevcut gereksinimlerini karşılayan bir gelişme olarak ifade etmiştir. (Anne E . Egelson ,2012: 83)

Bu kavram gelecekte sürekliliği gösterir ve sürdürülebilir kalkınmanın uzun vadeli hedefleri olduğunu doğrular. Aynı fikri onaylayarak, Dünya Bankası sürdürülebilir kalkınmayı şu şekilde tanımladı: "*Gelecek nesillerin hedeflerine ulaşma yeteneğinden ödün vermeden, toplumların şu anda ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma, ekonomik, sosyal ve insani ilerleme sağlamak için mevcut nesiller için daha iyi fırsatlar sunmayı amaçlar ve kısa vadeli ve uzun vadeli hedefler arasındaki vazgeçilmez bağlantıdır.*" (Mubarek, 2008: 54)

Öte yandan, sürdürülebilir kalkınmanın genel olarak tanımlanmak yerine, boyutlarına ve amaçlarına göre farklı şekillerde tanımlanabileceği ifade edilmektedir.

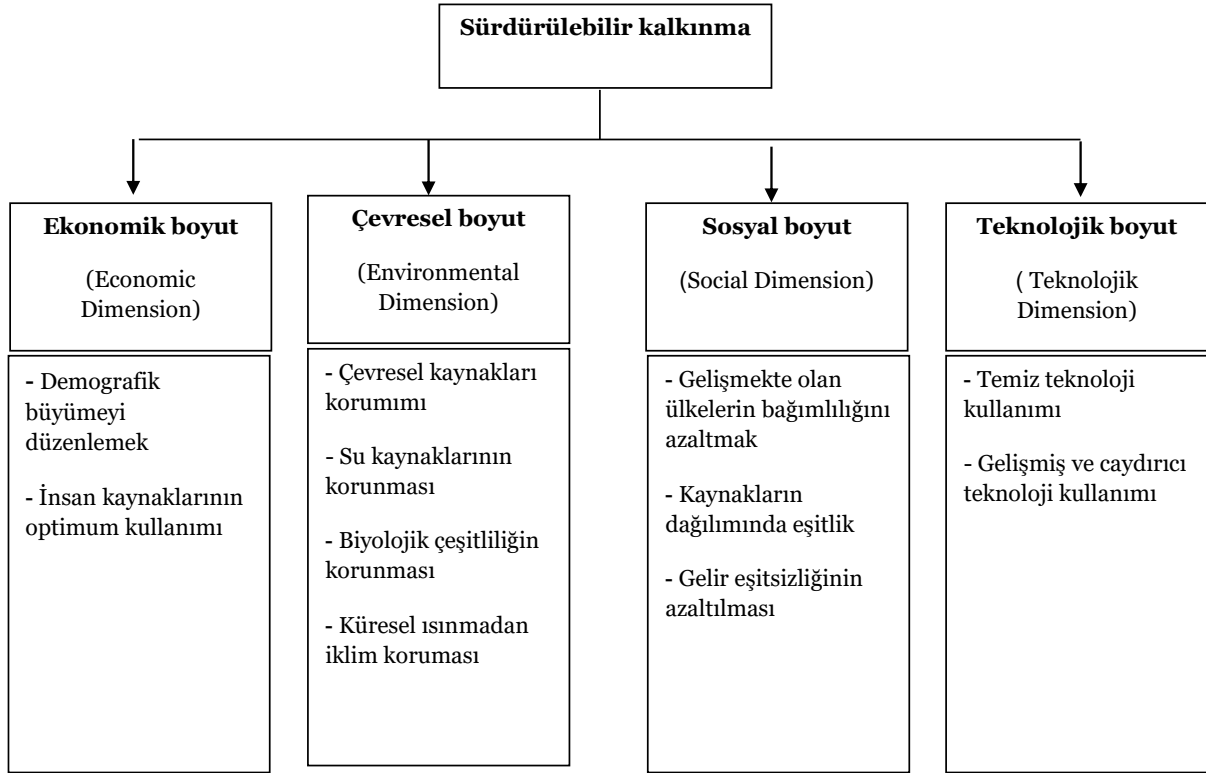
Örneğin ekonomik boyutları ile tanımlayabiliriz: Sürdürülebilir kalkınma ve istenen sosyal ve ekonomik kalkınmayı sağlamak için gelişmekte olan ülkelerin kaynaklarının ve enerjilerinin iyi kullanılması. Gelişmiş ülkelerde enerji tüketimini ve doğal kaynakları azaltmaya ve genel olarak yaşam standardını yükseltmeye odaklanarak.

Sosyal düzeyde: özellikle köylerde ve daha az gelişmiş iç kesimlerde sağlık, eğitim ve ulaşım başta olmak üzere tüm sektörlerde hizmetler açısından sosyal yaşam standardını yükseltmeyi amaçlar.

Çevresel düzeyde: doğal kaynakların uygun şekilde kullanılması ve bunların daha uzun vadede sürdürülebilirliğini sağlayacak şekilde istihdamı ile ilgilenir; toprakların, ormanların ve su kaynaklarının nüfusun aşırı ve bilinçsiz sömürsünden korunması ve ozon tabakası tahribatının, bitki ve hayvan kıtlığının ve yenilenebilir enerjilerin kullanımının nedenlerini azaltmak şeklinde tanımlanabilir.

Ve son olarak, teknoloji tarafı dikkate alınarak bakıldığında sürdürülebilir kalkınma, zamana ayak uyduran modern teknolojileri kullanmayı ve aynı zamanda çevre için kirletici ve zehirli gazları azaltarak çevre dostu olmayı ve mal ve hizmet alanında gerekli her şeyi sağlamak için temiz endüstrilere geçmeyi ve çevre dostu teknolojilerin tasarlanmasında bilgi ve enerjinin kullanılmasını amaçlamaktadır. (Sheikh,2002: 94)

Bu kavramı aşağıdaki 1.şekil de özetleyebiliriz:

Şekil1: Boyutlarına Göre Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı¹³

Son olarak, hizmet ve mal kalitesinin iyileştirilmesi yoluyla gelişmekte olan topluluklar için daha iyi bir yaşam standardına ulaşmayı amaçladığından, hedefler açısından sürdürülebilir kalkınma kavramı, vatandaşların çevre bilinci ve sosyal ve çevresel boyut arasında sağlam ve bütünlük bir ilişkinin oluşumunu, ayrıca asgari ücreti yükseltmeyi, yoksulluğu azaltmayı ve uzun vadeli işler yaratmayı hedefliyor.

Gelişmekte olan ülkeleri gelişmiş ülkeler düzeyine getirmek için;

- i. İnsan kaynaklarını iyi kullanmak, çevre ve iklimsel krizlere çözüm bulmak.
- ii. Teknolojik gelişim için çaba gösterme.
- iii. Gelişmekte olan ülkelerin toplumlarının iklim, çevre krizlerine karşı sorumluluklarını artırma ve ilave olarak da bunları iyileştirme ve bunlarla başa çıkma hevesini geliştirmek.

Yukarıdakileri birleştiren bir özet olarak sürdürülebilir kalkınma, gelişmekte olan toplumlar için entegre ve sağlıklı bir yaşam sağlamak için daha önce bahsedilen dört boyut ve bileşenleri arasında bir denge sağlamayı amaçlar.

3.2. İslam Ekonomisi ve Finansı ve Sürdürülebilir Kalkınma ile İlişkisi

İslam'ın, çevre ve onun nasıl korunacağı da dahil olmak üzere insan çevresiyle ilgili her şeyle ilgilendiği, İnsanın çevreye karşı gösterdiği her çabanın ibadetle eş değer olduğu daha önce ifade edilmişti. Yaşamın devamlılığını sağlayacak ana kaynak olduğu için çevrenin korunması

¹³ Mazreq, A., Ben Nafla, k. (2010). Al-Tanmia Al-Mustadama fi Al-Wasat Al-Sinai' baina İlzamiyati Al-Taşriaat Al-Bi'ia ve Al-İltizam Al-Muasasi (Sustainable development in the industrial milieu between mandatory environmental legislation and institutional commitment), the first national forum on the prospects for sustainable development in Algeria and the requirements for environmental rehabilitation of the economic institution, University of Guelma, Algeria, p. 3

emredilmiştir. Kapsamlı bir kavram olarak çevre, nimetler, faydalar ve kaynaklar açısından yeryüzünün içerdiği her şeydir, Ekonomik olarak insan emeğinin yanı sıra üretim ve kalkınmanın en önemli faktörlerinden biridir.

Üretim fonksiyonu olarak yazabilir: $Q = f(L, K)$

Buradan, İslam'ın teşvik ettiği aynı iletişimi ve sürdürülebilirliği simgeleyen sürdürülebilir kalkınmanın önemi ortaya çıkıyor. Bu nedenle İslam ekonomik sistemi, sadece doğal kaynakların korunması ile sınırlı kalmadığı, daha çok bunların devamlılığı, uygun şekilde bölünmesi ve kullanımı üzerinde çalıştığı için klasik sistemden önce gelmektedir.¹⁴

İslam ekonomisi ve finansı açısından çevreyi korumanın önemi, onu korumak ve yıkımdan korumakla başlayan çeşitli durumlarda yansıtılır. Temel olarak, bu kaynaklara yatırım yapabilmek ve yararlanmak için yaratıldı, bu nedenle onları korumak ve mümkün olduğunca sürdürülebilirlikleri üzerinde çalışmak gerekiyor. Ahlâk ve iktisatla uğraşırken İslam'ın ılımlılığına bir benzetme yapılabilir, burada ılımlılık ve iyi davranış fikri tezahür eder, bu nedenle aşırılık veya ihmâl yoktur. Bu, İslam dininde büyük ve kapsamlı bir kuraldır. İslami işlemlerin tüm ilkelerinde etkisini belirgin buluyoruz.¹⁵

(وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا) البقرة: 143

(İşte böylece, siz insanlara şahit olasınız, peygamber de size şahit olsun diye sizi aşırılıklardan uzak bir ümmet yaptık.) Bakara :143

Böylece insan ölçülü olmayı ve aşırıya kaçmamayı öğrenir, böylece kaynak yetersizliği ve bunların ortadan kalkması fikriyle bu şekilde yüzleşilebilir

Öte yandan, onu kullanmanın en iyi yollarını bulmaya ve üretim süreçlerine entegre etmeye çalışır. Yeni teknolojiler ise, aşırı miktarda değil, ihtiyaç duyulduğu kadar kullanılmalıdır. Üretim faktörleriyle çok sorumlu bir şekilde ilgilenir, böylece sürdürülebilirliği vurgular.¹⁶

Bir başka noktada, ekonomi, zenginliğin yeniden dağıtımına ve ekonomik fazlalığın uygun kullanımına dayandığından, dağıtım ilkesi İslam ekonomisinde kendini gösterir. İnsan, serveti belirli bir gruba tekelleştirmemek için, ekonomik çarkı döndürmek için Allah'ın kendisine verdiği serveti yeniden dağıtmak zorundadır. İnsan için insana yakışır bir yaşamı garanti eden, İslami hukukunda bir yeterlilik sınırı olarak ifade edilen şeydir ve onu aşan her şey onu hak edenlere yeniden dağıtılmalıdır.¹⁷

Özetle, Allah, yeryüzü de dahil olmak üzere, insan ihtiyaçlarına hizmet etmek için yeryüzünü boyun eğdirdi. Bu yüzden onu bir işçi yaptı ve sürdürülebilirliği için çabalamanın ve çalışmanın önemi konusunda güvence verdi. Bu nedenle, bir kişi yararlı şeyleri ve zararlı olmayan şeyleri yapmalıdır, doğa ve çevrenin muhafazası ile ilgili her şeyde yararlı işlere dahildir. Özellikle sürdürülebilir kalkınma ilkeleri de herkesin karar vermede söz sahibi olmasını sağlamaktadır. Bu, İslami kapsayıcılık kavramı ile tutarlıdır. Bu kavram, yoksulluk, eşitsizlik, adaletsizlik ve ayrımcılığa karşı kapsamlı destek sağlamak gibi toplumsal dönüşüme herkesin katılımının önemini vurgulayan ve çevresel bozulmayı engelleyen bir yöntemdir.

¹⁴ Muhammad, A.R. Y. A. (2008). Studies in Islamic Economics. Economic Studies, MG. Edition 10, pp.: 111-120

¹⁵ Shehata, A. (2001). Rue'yatu Al-Din Al-İslami fi Al-hifadhi ala Al-Bia' (The Vision of Al-Din Al-Salmi in Preserving the Environment), Dar Al-Shorouk, Cairo, Egypt, p.: 19.

¹⁶ Al-Fangari, M. S. (1986). Al-Mthhab Al-İktisadi fi Al-Islam (The Economic Doctrine in Islam), The Egyptian General Book Organization, Egypt, vol.: 02, p.: 124.

¹⁷ Al-Balaa, M. A. S. A. (2012). Rakaezou Al-Tanmia Al-Mustadama fi Al-İktisad Al-İslami (Pillars of Sustainable Development in Islamic Economics), Sudan, pp.: 164-165.

3.2.1. Sürdürülebilir Kalkınmanın Sağlanmasında İslami Denetiminin Önemi

Bildiğimiz gibi, İslami finans sistemi etik tarafından yönlendirilir ve bu nedenle ticari girişim finansmanı, çevrenin korunmasını ve sürdürülebilir büyümeyi sağlamak için çevre dostu piyasa faaliyetleri lehine olur.

Şeriat, siyasi ve sosyal yönler ve mali yönler dahil olmak üzere Müslüman ekonomik ajanın yaşamının tüm yönlerini yöneten küresel bir çerçeve sağlar. Şeriatın kural ve ilkeleri, Kurandan (kutsal kitap) ve Hz. Muhammed'in söz ve fiilleri (Sünnet) ile Müçtehitlerin bu iki ana kaynağa dayanarak yaptıkları içtihatlarla dayanmaktadır. İslam müçtehitleri, İslam fihkının araçlarını şu yollarla geliştirmişlerdir: birincil metinlerin yorumlanması, analogik akıl yürütme ve genel fikir birliği.

Buna göre, İslami ticari finansman formülleri, faaliyetlerini ekonomik ve sosyal kalkınma hedeflerine birlikte hizmet edecek şekilde yönlendirmeye hazırdır. Dolayısıyla bir finansmanın aracının veya yatırımın türünün seçilmesi, İslam Şeriat hükümlerine uygun olması için birçok koşula bağlıdır.

Öte yandan, bu fonun veya bu projeden toplumun gerçek ihtiyacı ile ilgili olması gerekir. Bu durum İslami finansın ticari getiri ile ilgili olduğu kadar sosyal getiriye olan ilgisini de teyit etmektedir. Bu, İslami finans ürünlerinin Şeriata uyumlu olarak kabul edilmesi ve eğer varsa bunlara yatırım yapılmasını onaylamak için bir Şeriat Uyum Kurulunun tarafından "filtreleme metodolojisinde" tanımlanan belirli sayıda filtreyi geçmesi gerekir.

Kullanılan filtreler arasında şunları belirtilebilir:

- Kalitatif veya sektörel filtreleme : Şeriat'a göre genel kural, toplumun ve çevrenin refahına zarar veren her türlü ticari faaliyetin yasaklanmasıdır . Kural, olumlu bir etkisi olabilecek sektörleri yasaklamaz; ancak, faaliyetlerinin doğasında var olan dezavantaj, yarattıkları olumlu etkiden ağır basıyorsa, bu sektörler de yasaklanmıştır.

- Kantitatif Filtreleme (Finansal Oranlar): Aynı şeriat, biçimi ne olursa olsun, faiz içeren herhangi bir işleme katılmaya izin vermez, genellikle faiz ödeyen veya alan herhangi bir şirket kabul edilmez. Öyle olsa bile, İslam alimleri borsada işlem gören şirketlerin bağlamını ve küresel ortamını da dikkate almış ve sektörel filtreden sonra uygun olan şirketler için bir tolerans düzeyi belirlemiştir. Sonuç olarak, belirli finansal kriterlerin nicel bir analizini yapmak gerekir, bu da ikinci bir filtreleme düzeyi sağlar (IFAAS, 2020). Şöyle özetebiliriz: Haram bir amaç için şirket kurulması caiz olmadığı gibi buna bağlı olarak ortaklığın oluşumunu sağlayan hisse senetlerinin ihracı da meşru değildir.¹⁸

- Finansal Filtreleme: Aşağıdaki notlar, AAOIFI Kuruluşlara göre nicel tarama oranlarını listeler:¹⁹

1. " Şirketin aldığı faizli kredinin toplamı (kredi vadesi ister uzun ister kısa olsun fark etmez), tüm hisse senetlerinin toplam piyasa değerinin %30'unu aşmamalıdır. Burada önemle bilinmesi gereken nokta, miktarı ne kadar olursa olsun faizli kredi almanın kesinlikle haram olduğudur. "

2. " Şirketin faiz geliri elde etmek için konvansiyonel bankalardaki faizli -vadeli hesaplara yatırdığı kısa, orta veya uzun vadeli paraların toplamı tüm hisse senetlerinin toplam piyasa değerinin %30'unu aşmamalıdır. Burada önemle bilinmesi gereken nokta, miktarı ne kadar olursa olsun faizli – vadeli hesaplara para yatırmanın kesinlikle haram olduğudur. "

3. " Şirketin fikhîen meşru olmayan (faiz, mahzurlu mal satışı vs.) işlemlerden elde ettiği gelir, toplam gelirinin %5'ini aşmamalıdır. Bu gelirin haram işlemlerden kaynaklanmasıyla haram malı mülk edinmek yoluyla elde edilmesi arasında ilgili hüküm bakımından bir fark yoktur. Şirket bilançosunda kimi gelirlerin tam olarak belirlenememesi durumunda bunu öğrenmek

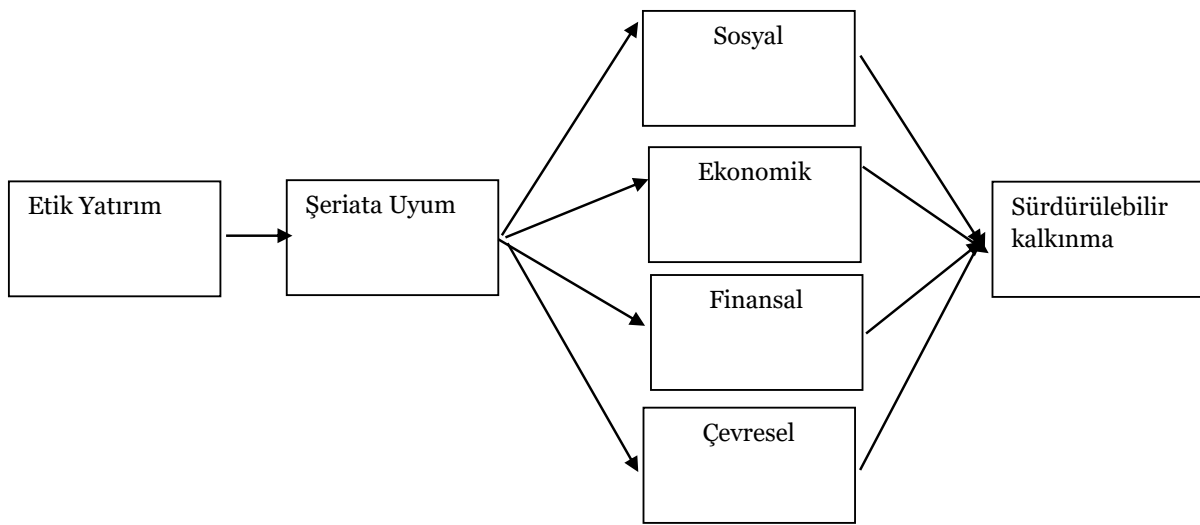
¹⁸ Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu AAOUIFI, Faizsiz Finans Standardı 21, s :555

¹⁹ Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu AAOUIFI, Faizsiz Finans Standardı 21, s :555

için çaba sarf etmek ve öğrenilememesi durumunda ihtiyatlı davranarak bunun mahzurlu bir gelir olduğunu düşünmek gerekir. "

-Çevresel, sosyal ve yönetim filtreleme: konumuzla bizi ilgilendiren aslında en önemli filtrelemedir. Yeşile yatırım yapmak isteyen yatırımcıların, doğrulanması ve mevcut olması gereken bir dizi çevresel, sosyal ve yönetim kriteri aradıkları bilinmektedir. Bu tür yatırımları etik veya yeşil yatırımlar olarak adlandırabiliriz. Bu etik yatırım kişilere veya doğal çevre zarar verebilecek her türlü ahlaksız işlemi yasaklayarak İslam hukuku ilkelerine uyar. Öte yandan, bu filtreler henüz evrensel olarak tanınan ve kabul edilen kriterler oluşturmamıştır. Onlar yerel pazar talebine göre çok farklı filtre kullanım kriterlerine veya yatırımcıları tarafından yapılan özel taleplere sahip olabilir. İslam hukuku, bahsedilen her şeyle uyumluydu. Sadece kantitatif filtreleme daha önce bahsettiğimiz AAOUIFI standartlarına uymamanın önem vermeye gerekir.

Aşağıdaki 2.Şekile dayanabiliriz:

Şekil 2: Çevre için Şeriat Uyumlu Yatırımlar Çerçevesi Koruma ve Sürdürülebilir Kalkınma

Kaynak: Al-Roubaie & Sarea, 2019

Şekil 2, etik yatırımlar ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki bağlantıları göstermektedir.

Özetle, İslam ekonomisi ve finansındaki kapsamlı sürdürülebilirlik kavramı, hem ahlaki ve dini hem de büyümeyi sağlamak için ulaşılması gereken maddi koşulların tatmin edilmesini gerektirir. Bu, İslami finans sisteminin, refahı teşvik etme ve büyümeyi teşvik etme hizmetinde Şeriat uyumlu finansal hizmetler sağlayarak ekonominin ihtiyaçlarını karşılamak için mükemmel bir şekilde yapılandırıldığını göstermektedir.

3.2.2. Sürdürülebilirliğe Ulaşmada İslami Finansın Rolü

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için çeşitli koşulların yerine getirilmesi gerekir: Hem kamu hem de özel sektörden gerekli fonların toplanması gibi. Bu finansmanın amacını fark etmenin önemi yanında, en iyi ve en güvenli finansman yöntemlerini seçerek sürdürülebilirliğe doğru ilerlemek önemlidir. İslami finans, adalet, eşitlik ve etik ilkeleri aracılığıyla sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmeyi ve geliştirmeyi amaçlar. Bu noktalar, örneğin malın veya mülkün ve nesil veya neslin korunması gerekliliğini açıkça ortaya koyan makâsıdu's-şeria'nın temel ilkelerinde derinden kök salmaktadır. İslam'da tavsiye edildiği gibi, Tanrı'nın yeryüzündeki halifeleri olarak insanlar, tüm türlerin, bireylerin ve Tanrı'nın yarattıklarının tüm nesillerinin en büyük hayrına çalışmakla görevlendirilmiştir.

İslami finans, gayrimüslim ülkeler de dahil olmak üzere dünya çapında kalkınmayı finanse etmek için etkili bir araç ve bunun başarılmasında önemli bir katkı sağlayabilir. Sukuk

özellikle bunu başarmak için kullanıldı. Özellikle Asya'da ,hem sukuk hem de yeşil sukuk için en büyük finansal piyasa sayılırdır. Çünkü yeşil sukukun cazibesi, hem geleneksel hem de İslami yatırımcıların yanı sıra yeşil yatırımcılar için de mevcut olduğundan daha çeşitli bir yatırımcı evrenini çekme potansiyeli taşımaktadır. İslami yatırımcılar için önemli ortak noktalar vardır. Bunlar hem yeşil hem de İslami finansmanın altında yatan ilke ve değerlerdir. Yeşil finans, sosyal sorumluluk, paylaşılan refah ve sürdürülebilir büyüme gibi pozitif değerlerin savunulması açısından İslami finansla çok uyumludur. Yeşil yatırımcılara gelince, yeşil sukuk, yatırım hedeflerine ulaşmak için yeni bir yol sağlayacaktır.

SONUÇ

Bu çalışmada yeşil islami finans ile sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına ilişkin önemli kavramlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada, sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmanın ancak İslam ekonomisi ve finansının sunduğu gibi sağlam ve temiz bir ortamın sağlanmasıyla gerçekleşebileceği vurgulandı. Dünyanın geleceği için mevcut olana alternatif bir finansmana, ister ekonomik ister sosyal çevre olsun her boyutta sürdürülebilirliği garanti eden İslam hukukuna uygun yenilikçi araçlarla temiz finansmana ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu çalışmada öncelikle yeşil İslami ekonominin, yeşil İslami finansın net bir tanımını ortaya konulmaya çalışıldı. Kökleri Kuran ve Sünnete dayanan İslam ekonomik sistemi, sürdürülebilir kalkınma ilkelerini destekler ve benimser.

Bu çalışmada islam hukuku ilkelerine tabi olan yeşil İslami finansmanın, kalkınma hedeflerine ulaşmada pozitif finansmandan daha elverişli ve üstün olduğu, yeşil İslami finansın, islami finans mühendisliği yoluyla sürdürülebilir kalkınma vakalarına adanmış temiz ve kârlı finansman yöntemleri geliştirebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak bu çalışma sonunda, başta "yeşil sukuk" olmak üzere yeşil İslami finansman yöntemlerinin ve bunların ülkeler üzerindeki etkilerini daha ayrıntılı olarak araştırılmasının önemli olduğu ve araştırmacılar için iyi bir fırsat olabileceği kanaatine de ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Abu Hamad, R. S. (2006). Al-khoutout Al-kubra fi Al-İktisad Al-İslami (The Great Lines in Islamic Economics), Dar Majdalawi, Jordan, p.:40
- Al-Balaa,M. A. S. A. (2012). Rakaezou Al-Tanmia Al-Mustadama fi Al-İktisad Al-İslami (Pillars of Sustainable Development in Islamic Economics), Sudan, pp.: 164-165.
- Al-Fangari, M. S. (1986). Al-Mthhab Al-İktisadi fi Al-Islam (The Economic Doctrine in Islam), The Egyptian General Book Organization, Egypt, vol.: 02, p.: 124.
- Al-Fiqi, M. A. Q. (2007). Rakaez Al-Tanmia Al-Mustadama ve Himayatu Al-Bia' fi Al-Sunna Al-Nabaviye (Pillars of Sustainable Development and Environmental Protection in the Prophet's Sunnah), The Third International Scientific Symposium on the Noble Hadith on: Civilizational Values in the Prophet's Sunnah, College of Islamic and Arabic Studies in Dubai.
- Al-Jarida Al-Ektisadia (Economic Magazine), Issue No. 5626, issued on 07/03/2009, from the website: on 11/03/2016
- Al-Masri, R. Y. (2010).Usul Al-İktisad Al-İslami (The Origins of Islamic Economics (Book)), Islamic Economics Research Center, King Abdul Aziz University, Jeddah, Dar Al-Qalam, Damascus, fifth edition.
- Al-Roubaie, A., & Sarea, A. (2019). Building Capacity for Green Economy: The Role of Islamic Finance. *Journal of Islam and the Contemporary World*, 12(2), 1–29. Retrieved from <http://www.tafhim.ikim.gov.my/index.php/tafhim/article/view/110>
- Al-Roubaie, A., & Sarea, A. (2019). Green Investment and Sustainable Development: The Case of Islamic Finance. *Journal of Islamic Business and Management*, 9(1), 14-24. Retrieved from <https://jibm.org/table-of-contents/volume9-issue1/article1/>

- Al-Sartawi, F. (1999). *Al-Tamvil Al-İslami ve Davrou kitaa El-has* (Islamic finance and the role of the private sector), Dar Al-Masirah for Printing, Publishing and Distribution, third edition, Jordan, p.: 97.
- Al-Sheikh, M. S. (2002), *Al-Athar Al-İktisadiye ve Maliye li-Talavuth Al-Bia've Vsa'el Al-Himaye Minha* (The economic and financial effects of environmental pollution and means of protection from it), Al-Ishaa Technical Press, Alexandria, Edition 1, p.:94
- Al-Tariqi, A. B. A. M. (2009). *Al-İktisad Al-İslami Usus ve Mabade' ve Ahdaf* (Islamic Economics, Foundations, Principles and Objectives), Riyadh, Edition 11, pp.: 27-29
- Asutay, M. (2013). Islamic Moral Economy as the Foundation of Islamic Finance. In *Islamic Finance in Europe: Towards a Plural Financial System* (pp. 55–63). <https://doi.org/10.4337/9781781002513.00014>
- Asutay, M. (2013). Islamic Moral Economy as a Foundation of Islamic Finance. (V. Cattelan, Ed.) *Islamic Finance in Europe: Towards a Plural Financial Systems*, pp.:93-113.
- Ben-Ashour, M. T. (1988). *Makased Al-Şaria Al-İslamiya* (The Purposes of Islamic Sharia), Volume 3, The Tunisian House for Distribution, Tunis, p.:171
- Bou Acha, M. (2008). *Al-Tanmia Al-İktisadiye fi İşkaliyati Al-Mafahimi ve Al-Aba'd* (Sustainable Development: An Economic Approach to the Problem of Concepts and Dimensions), International Forum on Sustainable Development and Efficient Use of Available Resources, Farhat Abbas University, Setif, Algeria, p.: 54.
- Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu AAOUIFI, Faizsiz Finans Standardı 21, s :555
- IFAAS. (2020). *La boîte à outils de la finance islamique Avant-propos*.
- Kahf, M. (2004). Islamic Economics: What Went Wrong? *Islamic Economics: What Went Wrong?* Jeddah: Islamic Development Bank Roundtable on Islamic Economics.
- Kasim, A. F. (2009). *Masader Al-Taka ve Talavuth Al-Bia'* (Energy sources and environmental pollution). Gulf Views Magazine, 57, p.:3.
- Kur'an-ı Kerim ve Peygamber Efendimizin Sünneti.
- Mazreq, A. ,Ben Nafla, k. (2010). *Al-Tanmia Al-Mustadama fi Al-Wasat Al-Sinai' baina İlzamiyati Al-Taşriaat Al-Bi'ia ve Al-İltizam Al-Muasasi* (Sustainable development in the industrial milieu between mandatory environmental legislation and institutional commitment), the first national forum on the prospects for sustainable development in Algeria and the requirements for environmental rehabilitation of the economic institution, University of Guelma, Algeria, p. 3
- Muhammad, A.R. Y. A. (2008). *Dirasat fi Ilmi Al-İktisad Al-İslami* (Studies in Islamic Economics). Economic Studies, MG. Edition 10, pp.: 111-120.
- Shehata, A. (2001). *Rue'yatu Al-Din Al-İslami fi Al-hifadhi ala Al-Bia'* (The Vision of Al-Din Al-Salmi in Preserving the Environment), Dar Al-Shorouk, Cairo, Egypt, p.: 19.
- <http://www.bursamalaysia.com/market/islamic-markets/products/islamic-capital-market/shariahcompliant-listed-equities>